

Ricardo Weewer: 'Bij een brand in een oude binnenstad kun je op voorhand besluiten in te zetten op twee verschillende inzetstrategieën, offensief en defensief.'

Leerarena Leeuwarden over situatiebewustzijn en incidentmanagement

'Wat vertel jij je collega's als zij morgen worden ingezet bij zo'n brand?', is net als bij de leerarena's over Kijfhoek en Moerdijk de ondertitel van de Leerarena Leeuwarden. 'Met deze leerarena's willen we op landelijk niveau leren van grote incidenten', vertelt procesbegeleider Wendy Kiel van Veiligheidsregio Haaglanden. 'Nu we er drie hebben gehad, ontdek je ook de rode lijn in de leerpunten.'

DOOR JILDON VISSER

FOTOGRAFIE JOOCHEM SCHULING / RAW MEDIA

De Leerarena Leeuwarden werd in nauwe samenwerking met Brandweer Nederland, de Teams Brandonderzoek en de Brandweeracademie georganiseerd. Doel was om te leren van de zeer grote brand in de historische binnenstad op 19 oktober vorig jaar. Die brand breidde zich

snel uit en legde vijf panden en elf appartementen in de as. Ook komt een jongeman om het leven. 'Bij een leerarena brengen we zowel brandweerlieden die bij de brand zijn ingezet, als collega's uit het land samen. Iedereen is gelijk', vertelt Kiel. De leerarena begint met een feitenrelaas om vervolgens de persoonlijke ervaringen te delen en daarop te reflecteren. 'Als bepaalde onderdelen herkenbaar zijn voor collega's elders uit het land, kunnen we er landelijk van leren.' Bovendien kan volgens Ricardo Weewer,

inhoudelijk begeleider en tevens lector Brandweerkunde bij de Brandweeracademie, iedereen alles in een veilige situatie zeggen, zonder te oordelen. 'Vaak zie je dat bij grotere incidenten iedereen een oordeel heeft, zonder alle afwegingen te weten. Dat belemmert het leren en dat willen we voorkomen.'

SITUATIONAL AWARENESS

Uit de Leerarena Leeuwarden komen twee landelijke leeropgaven. De eerste luidt als volgt: Maak preparatie en oefenen nog realistischer, ontwikkel situatiebewustzijn en bereid je voor op afwijkende situaties. Het leerpunt draait om het bewustzijn van wat om je heen gebeurt, de zogenoemde situational awareness. In het boekje over de Leerarena staat geschreven dat oude binnensteden voorspelbaar onvoorspelbaar zijn. 'Een brand loopt daar wel eens anders dan gedacht, daar moet je je bewust van zijn. Je kunt dan bijvoorbeeld op voorhand beslissen in te zetten op twee verschillende inzetstrategieën, offensief en defensief. De ene is gebaseerd op wat je op dat moment weet, de andere voor het geval iets gebeurt wat je niet verwacht. Zo houd je rekening met het onvoorspelbare', vertelt Weewer. 'De leeropgave gaat ook om hoe je omgaat met het afwijken van wat je geleerd is. Dat oefenen we bij de brandweer niet vaak en is daardoor lastig. Je merkt dat als we onder tijdsdruk een beslissing moeten nemen, we kunnen vervallen in een tunnelvisie. Terwijl als je de tijd neemt en goed nadenkt over wat je ziet, je wellicht tot een andere inzetstrategie komt. Dat moeten we leren zien om vervolgens ermee om te leren gaan. Met de Brandweeracademie gaan we onderzoeken hoe we dat kunnen veranderen.'

'BRANDEN IN OUDE

BINNENSTEDEN ZIJN VOORSPELBAAR

ONVOORSPELBAAR'

Weewer voegt daaraan toe dat het ook belangrijk is je beperking als brandweer en als mens te kennen. 'Bij de brandweer hebben we nooit geleerd dat stoppen ook een optie is als de situatie daarom vraagt. We worden opgeleid om te redden, daar ligt de focus op en bij oefeningen lukt dat altijd. Maar bij deze brand lukte dat voor het eerst in alle openbaarheid niet', aldus Weewer. 'Soms moet je wel het besluit nemen om te stoppen. Hoe ga je daarmee om? Daar is geen eenduidig antwoord op. We moeten ons ervan bewust worden dat we ooit zo'n besluit moeten nemen. Dit moeten we leren.' Naar aanleiding van deze leerarena gaat de Brandweeracademie de oefenprogramma's kritisch doorlopen.

Volgens Weewer moet daarin worden verwerkt dat brandweerlieden leren improviseren. In de oefenprogramma's moeten volgens hem ook meer harde dilemma's meegenomen worden. 'Ga je wel of niet een brandend pand in en waarom? Wanneer besluit je dat reddend geen optie meer is? En ga je als je nog voor een half uur adernlucht hebt, een pand in om een slachtoffer te redden waarbij je weet dat het al een kwartier kost om het slachtoffer te bereiken? Er is dan een aanzienlijke mogelijkheid dat je zelf zonder adernlucht komt te zitten. We moeten meer trainen op dit soort dilemma's. Het goede antwoord erop bestaat niet en is per situatie verschillend, maar we moeten er wel mee leren omgaan en leren accepteren dat het eens niet lukt. We kunnen niet alles.'

INCIDENTMANAGEMENT

De tweede grote leeropgave die uit de leerarena komt, is dat incidentmanagement meer is dan alleen incidentbestrijding. Het is het managen van het totale incident. Een incident met veel media-aandacht raakt de hele organisatie. Die impact is niet voorbij als de brand is gebiust. 'Hierbij is het belangrijk dat alle brandweerlieden die zijn ingezet, een totaalplaatje krijgen. We moeten daarin meer aandacht hebben voor onze eigen mensen. Vroeger kwam je thuis na een inzet en dan kon je je verhaal doen. Nu weet het thuisfront vaak al meer dan jij door alles wat op internet te vinden is. Via sociale media wordt alles gedeeld en gezegd', vertelt Kiel.

'WE HEBBEN NOOIT GELEERD DAT

STOPPEN OOK EEN OPTIE IS ALS DE

SITUATIE DAAROM VRAAGT'

'Deze leeropgave draait ook om de duiding van een incident in de externe communicatie. De brandweer is niet ingericht op dit type grootschalige incidenten. Je doet wat mogelijk is, maar kunt niet alles. En als je afwijkt van de procedure, hoeft dat niet fout of slecht te zijn. Bij ieder incident zijn meerdere antwoorden goed en gaat het om de overweging die gemaakt is. Daar moeten we in het incidentmanagement en de externe communicatie meer aandacht voor hebben.'

RODE DRAAD

De Leerarena Leeuwarden was na die van Moerdijk en Kijfhoek de derde leerarena. Hoewel het drie totaal verschillende incidenten zijn, is volgens Kiel wel degelijk een rode draad in de leeropgaven te vinden. 'Bij Moerdijk zagen we al dat de duiding van de communicatie erg belangrijk is. Daarvoor hebben we toen het Ondersteuningsteam Brandweer (OTB) opgericht.' Het OTB biedt onder andere ondersteuning in de communicatie en duiding van grote incidenten.

'AFWIJKEN VAN DE PROCEDURE

HOEFT NIET FOUT OF SLECHT TE

ZIJN'

Ook de situational awareness komt in alle drie leerarena's terug. Op dit gebied wordt nog volop onderzoek gedaan. 'De Brandweeracademie doet momenteel onderzoek naar commandovoering. Dit gaat met name over wanneer mensen van de structuur afwijken en de vraag of structuren wellicht moeten worden aangepast. Daarnaast lopen de onderzoeken naar de inzetstrategieën van het kwadrantenmodel nog volop.' Ook doet de Brandweeracademie aan een internationaal project over situational awareness en het omgaan met de menselijke beperkingen bij besluitvorming onder druk. ■

De resultaten van de Leerarena Leeuwarden zijn te vinden via www.ifv.nl.